

داوری الکترونیک

تألیف

مهدی پناهی

دانشجوی دکتری حقوق خصوصی

سرشناسه	: پناهی، مهدی، ۱۳۶۰ -
عنوان و نام پدیدآور	: داوری الکترونیک/ تألیف: مهدی پناهی
مشخصات نشر	: تهران: جاودانه، جنگل، ۱۳۹۷
مشخصات ظاهری	: ۱۶۰ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۱۵۸-۶۱۲-۵
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیپا
موضوع	: حل اختلاف به صورت برخط
موضوع	: Online Dispute Resolution
موضوع	: میانجیگری - - خودکاری
موضوع	: Mediation- - Automation
موضوع	: حل اختلاف
موضوع	: Dispute Resolution (Law)
رده‌بندی کنگره	: K۲۳۹۰/پ۹۵۲ ۱۳۹۷
رده‌بندی دیویی	: ۴۷۰.۹
شماره کتابشناسی ملی	: ۱۲۸۲۰۸۸

عنوان کتاب: داوری الکترونیک

تألیف: مهدی پناهی

ناشر: انتشارات جاودانه، جنگل

ناظر فنی: امین لشکری

نوبت و سال چاپ: اول، ۱۳۹۷

قطع و تیراژ: وزیری، ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۱۲۰۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۵۸-۶۱۲-۵

[http:// www.jangal.com](http://www.jangal.com)

[email: info@junglepub.org](mailto:info@junglepub.org)

تلفن: ۵۴۱۱۳ - ۶۶۴۸۲۸۳۰ - ۶۶۴۸۶۱۱۵-۹

۰۳۱ - ۳۳۲۰۵۰۰۵ - ۳۳۲۰۳۸۰۰-۹

«حق چاپ برای مؤلف محفوظ است»

فهرست مطالب

مقدمه

۱	تحولات تاریخی داوری
۱	یونان و روم
۶	قرون وسطی
۱۳	تحولات داوری تا پس از قرن هجدهم میلادی
۱۶	تحولات داوری در قرن هجدهم میلادی
۲۰	عصر مدرن
۲۶	تحولات داوری در کشورهای مدرن
۲۶	انگلستان
۳۳	ایالات متحده
۳۴	فرانسه
۳۵	آلمان
۳۶	داوری بین‌المللی
۳۷	تفاوت داوری خارجی و داوری بین‌المللی
۳۸	تعریف داوری بین‌المللی
۴۰	داوری تجاری بین‌المللی
۴۰	تاریخچه
۴۲	توسعه داوری بین‌المللی ۱۹۲۰-۱۹۵۰
۴۴	توسعه داوری بین‌المللی ۱۹۵۰- تا زمان حال
۵۰	داوری‌های الکترونیک

۵۵	 خصوصیات کلی داوری برخط
۵۵	 پیشینه
۵۶	 تعریف
۵۸	 مکانیزم‌های حل اختلافات برخط
۶۱	 الزامات قابل اجرای قوانین بین‌المللی و داخلی
۶۳	 توافقات داوری
۶۳	 توافقات داوری برخط
۶۶	 الزامات مرتبط با موارد کتبی در قانون داوری
۶۸	 ایمنی در مقابل انکار دسترسی ارتباط
۷۲	 انعقاد توافق داوری با فشار دکمه ماوس
۷۴	 الزامات سنتی مدرنیزه شده
۸۰	 رویه‌های داوری
۸۰	 قابل قبول بودن رویه‌های داوری الکترونیک
۸۳	 رویه‌های برخط
۸۶	 شورهای الکترونیک در میان داوران
۸۸	 محل داوری
۹۲	 قانون شکلی مناسب
۹۳	 قانون ماهوی مناسب
۹۶	 احکام داوری برخط
۹۸	 مقبولیت احکام داوری الکترونیک
۱۰۳	 اجرا
۱۰۸	 اعتبار رأی
۱۱۳	 ابلاغ رأی

۱۱۶.....	شناسایی و اجرای آرای آنلاین
۱۱۹.....	بررسی موضوع در پرتو رویه قضایی
۱۲۲.....	مطالعه زیرساخت‌های اساسی لازم برای موفقیت «داوری آنلاین»
۱۲۲.....	اعتمادسازی
۱۲۳.....	هویت و امضای دیجیتالی
۱۲۸.....	محرمانه بودن و امنیت اطلاعات
۱۲۹.....	حریم خصوصی
۱۳۳.....	تفسیر قوانین و اصول حاکم متناسب با فضای مجازی
۱۳۵.....	ضمانت اجرای مطمئن
۱۳۸.....	توسعه زیرساخت‌های الکترونیک
۱۳۹.....	نتیجه‌گیری
۱۴۲.....	فهرست منابع و مآخذ

مقدمه

رشد چشمگیر تکامل «فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات»^۱ و افزایش بهره‌گیری از فضای سایبر^۲ (مجازی) که خود، محصول پیوند فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطاتی می‌باشد و به دنبال آن، دسترسی هرچه آسان‌تر افراد و جوامع به این آورده‌های دنیای مدرن، در عمل سبب کم‌رنگ‌گشتن مرزبندی‌های بنا شده بر اساس ملیت و نژاد، در صحنه جهانی شده است. در حقیقت امروزه جامعه بشری فشردگی در زمان و مکان و به عبارتی «پدیده جهانی‌شدن»^۳ را تجربه می‌کند. این پدیده، فرایندی است که آغاز شده و در سالیان گذشته با شتاب بیشتری به راه خود ادامه می‌دهد.

در این عرصه داوری آنلاین از جمله مسائل و موضوعات مهم در (حقوق تجارت بین‌الملل) است که همواره مورد بحث و گفت‌وگو بوده است. داوری آنلاین، متعلق و وابسته به نظام حقوقی هیچ کشوری نیست. داوری آنلاین علم یا فنی است که طرفین موضوع مورد اختلاف را به شیوه خاصی در نظام مجازی بین یک یا چند داور مرضی‌الطرفین داده تا با توجه به قانون مورد انتخاب آن‌ها اختلافات را رسیدگی کرده و رأی قطعی لازم‌الاجرا صادر نمایند. دهه‌های بعد از جنگ جهانی دوم شاهد رشد فزاینده داوری چه از جهت گرایش بازرگانان و فعالان اقتصادی به داوری و چه از جهت مطالعات نظری و دانشگاهی بوده است. در این سال‌ها موافقت‌نامه‌ها و کنوانسیون‌های دو جانبه و چند جانبه تأثیرگذاری در عرصه داوری تدوین شده، قوانین داوری متعددی در سطح ملی در کشورهای گوناگون تصویب گردیده و صدها سازمان و مؤسسه داوری در اقصی نقاط دنیا برای ارائه خدمات داوری تشکیل

1- Information and Communication Technologies (ICT)

2- Cyberspace

3- The phenomenon of globalization

شده‌اند. اما مهمترین تحول داوری در قرن حاضر را می‌توان به تعامل این مهم با فضای مجازی مرتبط دانست.

امروزه داوری آنلاین بخش جدایی‌ناپذیر حقوق تجارت بین‌الملل را تشکیل می‌دهد و بسیاری از نهادهای مربوط به حقوق تجارت بین‌الملل از طریق داوری آنلاین توسعه و بسط یافته‌اند. توافق بازرگانان و فعالان اقتصادی در عرصه بین‌المللی مبنی بر ارجاع اختلافات خود به داوری آنلاین به جای داوری عادی و همچنین دادرسی امری عادی تلقی می‌شود و مقاومت در برابر آن رفتاری خلاف متعارف تلقی می‌شود و باعث افزایش هزینه‌های معاملات می‌گردد. همچنین بروز اختلافات در روابط تجاری بین‌المللی غیر عادی نیست. تفاوت‌های فرهنگی بین طرفین به سوء تفاهم‌ها دامن می‌زند.

هرگاه بین طرفین توافقی در مورد داوری وجود نداشته باشد و یا رأی داوری به هر دلیلی غیرقابل اجرا شود طرفین اختلاف ناگزینند که اختلافات را از طریق دادگاه پیگیری کنند. از آنجا که در سطح بین‌المللی دادگاهی وجود ندارد که به اختلافات اشخاص خصوصی رسیدگی کند، افراد مجبورند به یک دادگاه ملی مراجعه کنند. (دیوان بین‌المللی دادگستری) مستقر در لاهه که بعضاً به دعاوی تجاری بین‌المللی رسیدگی می‌کند تنها از زاویه حقوق بین‌الملل عمومی به اختلاف‌های بین دولتها در آن هم در صورت موافقت دولتها نسبت به صلاحیت آن رسیدگی می‌کند. با این روش و با توجه به روش‌های حل‌وفصل اختلافات بعثت مزایای بیشتر داوری آنلاین نسبت به روش قضایی، داوری بین‌المللی بعنوان یکی از بهترین روش‌های حل‌وفصل اختلافات تجاری بین‌المللی مورد استفادهٔ تجار و دیگر فعالان بازرگانی بین‌المللی مورد استفاده قرار می‌گیرد.

با وجود اینکه رسیدگی قضایی دارای قدمت بیشتری نسبت به داوری آن هم از نوع آنلاین است اما امروزه تمایل به حل‌وفصل دعاوی از طریق داوری آنلاین در حال افزایش است.

از جمله مزایای داوری آنلاین امنیت و محفوظ ماندن اطلاعات تجاری مربوط به آن پرونده خاص نزد داوران منتخب بین طرفین است، در حالیکه در رسیدگی قضایی به شیوه

عادی در پروسه رسیدگی آن ممکن است افراد زیادی از اطلاعات آن پرونده مطلع شوند. پس محرمانه بودن اطلاعات یکی از ویژگی‌های بارز و مهم داوری آنلاین تجاری بین‌المللی است که با توجه به اینکه امروزه محفوظ ماندن اطلاعات تجاری حتی از اطلاعات سیاسی هم مهمتر است، این مزیت داوری جلوه زیادی به آن بخشیده است.

از جمله مزایای دیگر داوری تخصصی بودن رسیدگی آن هم به شیوه‌ای خاص در فضای مجازی است. هر حال داوری آنلاین که شما انتخاب می‌کنید برای حل و فصل اختلاف در صد درصد حصص در زمینه تجارت دارد، برخلاف داوری در شرایط عادی. تمام ویژگی‌های بیان شده در بالا، سبب بررسی و اجرای سریع رأی در داوری می‌شود که همانطور که در بالا به آن اشاره شد این امر بسیار زیاد به نفع تجار است و همین دلیل سبب گرایش آنها به داوری می‌شود.

با توجه به اینکه داوری آنلاین روش تخصصی حل و فصل اختلافات است که متکی به توافق طرفین می‌باشد این روش نتوانسته است استقلال از دخالت‌های دادگاه‌های ملی حرکت کند. زمانی که طرفین موافقت می‌کنند که اختلافات خود را به داوری آنلاین ارجاع نمایند آنها انتظار دارند که دعوا از حیطه دادگاه‌های ملی خارج شده و بصورت خصوصی و مطابق با توافق طرفین حل و فصل شود. حال اگر دادگاه‌ها بخواهند در داوری‌های آنلاین دخالت کنند یا اینکه بخواهند مرجع تجدیدنظر از داوری باشند یا رأی صادره را به دلایل گوناگون ابطال نمایند در این صورت داوری آنلاین نمی‌تواند به صورت واقعی یک روش حل و فصل خصوصی تلقی گردد. در حالیکه نمی‌توان داوری آنلاین را کاملاً از نظارت، کنترل و حمایت دادگاه‌های ملی جدا کرد، اما اینکه چه سطحی از دخالت را برای دادگاه‌ها می‌توان قائل شد محل بحث است و اینکه با فرض دخالت، ماهیت و آثار این دخالت چگونه است. در پایان امید است کتاب حاضر مورد استفاده حقوقدانان و جامعه قضایی کشور قرار گیرد.

مهدی پناهی

دانشجوی دکتری حقوق خصوصی